

Rakovszky Zsuzsa

KLONDIKE

Mikor megjöttek, az volt csak a nap!
Előttük tört jeget sodort az ár.
Rongyos ruhák, kopott bányászkalap,
nap szítta arc, háromhetes szakáll...
Épp véget ért a kurta szubarktikus tavasz
vad tűzvirág-özönnel jött a nyár.

Dél volt, a levegőben gileád-
balzsam nehéz tömjénillata terjedt
a dombon csillagfürt kékllett, a fák
friss lombja közt vörösbegyhad csicsergett.
Jöttek a nyugtalan zöld vízen át
az Alice és a Weave, hozták a terhet,

nyikorogva a fém súlya alatt
a hánytorgó olajsínű habokban,
a két lélekvesztő lassan haladt,
a férgektől nyüzsgő szűk kabinokban,
a raktérben hozták az aranyat,
konzervdobozokban, hegedűtokban.

Amit a félig elfagyott kezek
kiástak farkasordító hidegben,
megszűrve a jeges folyóvizet,
mi rejtve csillogott földben, kövekben
s éber álmokban, most megérkezett
teáskannában, lekvárosüvegben.

A város felbolydult, tódult a nép
boltokból és irodákból a napra,
hentes bárdját, írnok írószerét,
kártyás a kiosztott lapot lecsapta,
bíró talárt, színész jelmezt cserélt
kezeslábasra és bányászkalapra.

Pierre Berton hasonló című könyve alapján.

Ügyvédek, könyvelők, bukmékerek,
lovarendőrök és borbélysegédek –
mindenki elhagyott egy életet
jelzálogot vagy kártyaveszteséget,
szerelmet, füstbe ment reményeket,
hogy megtalálja őt egy másik élet.

Mindenki elhagyott egy életet,
hogy igazi életét megtalálja.
Hátramaradtak hitves és gyerek,
a kert, a ház, macskája és kutyája,
hogy a lehetetlent kísértse meg –
két hegy között ragyogva nyílt a pálya!

Biciklin, konflison, hajón, amint
vitte mégis ki-ki múltját magával,
egy perc csak és indultunk volna mind
tűzoltók, parkett-táncosok hadával –
a templom karnagya, Miss Bertha King
két újfoundlandival, egy zongorával...

Teher alatt görnyedve, vagy szerény
felszereléssel, még derült időben
meredek hágón, szurdok peremén,
kézi táskával, báli lakkcipőben.
Előttünk ott káprázott a remény
csalóka csillagfénye eltűnőben.

Egy hang azt suttogetta: ne menj, ne menj!
Anyád a hó lesz, testvéred a köd,
Arád a szél, kihűlt tűzhelyeden
nőstényfarkas szoptat, kunyhód mögött
jávorszarvas topog hűlt helyeden,
nyomodra hó hull, szélvihar pörög.

Míg itthon elveszített életed
egy árny éli tovább, mímelve téged,
ő üli meg szokott karszékedet,
szobák hosszán lebeg, sóvár kísértet,
a Palace-ban, ahol Dolly s a többiek
épp pezsgővel köszöntik az újévet...

Mentünk, havas hágókon át haladt
a hangyasor holdfényben, napsütésben,
éjjelre felvertük a sátrakat,
a szélzúgást hallgattuk félig ébren,
már a második napon kiszakadt
a hátizsák, a fénykép, amit titkon kitéptem

Dolly albumából, lehullt a sárba.
Egy hét, és nyersen faltuk a rohadt
krumplit, zsizsikes lett a liszt, a sárga-
borsó, a konzervdobozból a bab
pokolbúzzal borult a napvilágra,
káprázó szemünk már csak foltokat

látott, kabátunkat ág tépte ki,
akadt, aki végleg ledűlt a hóba:
aranyifjak Ohio s Kentucky
államból tetvesen, lerongyolódva –
és ott volt még az őrült ír, aki
csontváz kutyáit a jeges folyóba

ölte sírva... Félholt lovak tiportak
az elhullott lovak holttetemén,
a jégréteg alól olykor kiolvadt
egy-egy holttest az esti tábortűz melegén,
ahogy a hókáprázatban a holtak
az álom és ébrenlét peremén

jöttek velünk tovább: pónifogat,
rajta egy cirkusz csíkos ponyvasátra –
zsonglőröket hozott, bohócokat,
ott jött Miss Molly és tíz idomított kutyája,
s újra láttam a szép, sötét lovat,
melyet elragadott a Sheena árja...

Mi, akik bírtuk még, mentünk tovább.
És ott töltöttük az egész telet
a tavaknál, mikor a jég beállt,
ott ődöngtünk, fakó kísértetek,
s láttunk sok fagyhalált és éhhalált,
mire a hosszú télnek vége lett.

Mikor már nem volt arcunk sem, nevünk sem,
jártunk reménység és emlékezet
nélkül elvásott bányászöltönyünkben
– bőrünkbe nőtt az ócska, folt hátán folt szövet –,
fa pápaszem óvta vörös szemünkben
ádáz gyanakvás ült és gyűlölet,

egymás és a világ iránt, ahogy
a láncfűrészrt rángattuk ketten-ketten.
Könny és köpés hulltában megfagyott,
arcunk jeges maszkká dermedt, miközben
– toprongyos, görbe árnyak –, csónakot
ácsoltunk a jeges szélben, a ködben.

Majd tavasz lett: vadul sütött a nap,
bár a tavon még kitartott a jég.
Víz gurgulázott a mohák alatt,
kőkörcsin dugta ki piros fejét
a hó fölé, öntözte száz patak
a domboldal vadvirág-szőnyegét.

Egy reggel azt láttuk: eltűnt a jég,
a víz már szabadon csobog – legott
vízre bocsátottunk sietve még
aznap minden hajót és csónakot.
Vizet kavart a sok lapátkerék,
a szél a rögtönzött vitorlákba kapott.

Szkiffek, kenuk, dzsunkák és szkúnerek
váltak neki a hánytorgó haboknak.
Akadt köztük pár frissen érkezett,
árbocukon színes zászlók lobogtak,
cirokseprűket, whisky-készletet
és strucctollas dancing-girlöket hoztak.

Fönn járt a nap még, de már szétterült
a víz fölött aranyszín páráival az este.
Körben havas hegyek, tisztán vetült
képük a csillogó jeges vizekre.
Egy helyben álltunk, mert a szél elült,
mikor valaki énekelni kezdett:

előbb csak egy hang törte meg a csendet,
majd még egy, azután nyolcan-tízen.
A Holy City és az Oh, Susanna! zengett,
s amit nem látott még emberi szem:
a terjedő homályban csónakezrek
lebegtek mozdulatlan a mentazöld vizen!

Azt hittük, most, hogy a tél véget ért,
a bajok végleg mögöttünk maradtak,
hogy már nem érünk több kint és veszélyt,
de mikor a kanyont elértük harmadnapra,
sokunk hajóját s teljes készletét
a szélvihar a sziklafalhoz csapta.

A víz bazaltfalak közé szorulva
tombolt, ahogy elértük a zuhogók sorát.
A könnyű csónakok mind felborultak,
ahogy sodort az ár a hasadékon át:
száz csónak összetört, húsz ember a vízbe fulladt.
Mi, szerencsésebbek, mentünk tovább.

Ott ahol a Klondike harsogva dőlt
aranyporos vizével a Yukonba,
egy város káprázott szemünk előtt:
utcai, mint eső után a gomba –
sátrat, faházat hólyagzott a föld,
kunyhók, egymás hegyén-hátán szorongva

bank, áruház, bordély, fűrésztelep,
nyers fából ácsolt templom, konyhakertek –
láttuk a gyarmatáru-kereskedéseket,
s a bárt, ahol az Oakley nővérek énekeltek!
Egy város délibábját, amelyet képzelet,
mohóság, szenvedés együtt emeltek,

mégis, mint a mesék ködkastélya, olyan:
ha itt aludni térsz, a puszta földön ébredsz.
Egy éjjel épült, s másnap eltűnik nyomtalan,
s a kincs, is, amit hónapok vagy évek
kemény munkájával szereztünk, az arany
tündérpénz lenne, melyből másnapra falevél lesz,

úgy szórtuk el, mintha az életből csak percek
lennének hátra most, hogy elértük a célt:
(Akadt, akinek elég volt a megtett
út tudata, fordult és hazatért.)
Volt, aki papagájt vett, és volt, ki szerelmet,
és volt, aki elitta az eszét.

Akadt, aki hazatért gazdagon
és két hét múlva meghalt. Ezzel szemben
én magam szerencsésnek mondhatom,
hogy itt ülök pohárral a kezemben
a tornácon a tört őszi napon,
míg Dolly húsz kilóval nehezebben

a kertben metszi éppen a rózsabokrokat.
És mintha csak előző életemben
éltem volna át, vagy álmodtam volna csak,
vagy még inkább, mintha egy másik ember
látta volna a várost, a szélvész, a holtakat,
s az ő emlékeit hordoznám a fejemben –

Máskor viszont – meglátok a tömegben
egy arcot, és tudom, ez is ott volt velem,
egy a társak közül! Hogy nem csak képzeletben –
olyankor felsugárzik hirtelen
a teljes múlt: a rossz, a jó... Az ember
azt hinné, ez ma már mindegy. De nem.